

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från allmänna motionstiden hösten 1999.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av ett motionsyrkande (kd) som sin mening skall ge regeringen till känna att det är angeläget att den av regeringen aviserade utredningen om arkivväsendet snarast påbörjas.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden som behandlar Svenska Emigrantinstitutet i Växjö, nya landsarkiv i Växjö och Norrbotten, digitalisering m.m. vid Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR) samt frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet.

I betänkandet har 3 reservationer tagits in.

Motioner

1999/2000:Kr224 av Tomas Eneroth och Carina Adolfsson (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av statsbidrag till Svenska Emigrantinstitutet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Emigrantinstitutets förutsättningar att fullfölja och utveckla sitt uppdrag.

1999/2000:Kr246 av Eskil Erlandsson och Erik Arthur Egervärn (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett landsarkiv i Växjö.

1999/2000:Kr247 av Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om landsarkiv i Norrbotten.

1999/2000:Kr248 av Agneta Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett ökat fast statligt anslag till SVAR i Ramsele.

1999/2000:Kr249 av Agneta Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medverkan i förslaget om ett storskaligt digitaliseringsprojekt.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utvärdering av det statliga arkivväsendet.

1999/2000:Kr314 av Lennart Kollmats och Kenth Skårvik (fp) vari yrkas

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett handlingsprogram för hur arkiven skall bli fullständiga då post går via e-post och information dateriseras.

Utskottet

Svenska Emigrantinstitutet

I motion Kr224 (s) önskar motionärerna att fördelningen av statsbidraget till Svenska Emigrantinstitutet skall gå via Kulturdepartementet i stället för via Riksarkivet (yrkande 1) samt att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad Emigrantinstitutets uppdrag omfattar (yrkande 2).

Fram till budgetåret 1988/89 erhöll Svenska Emigrantinstitutet statsbidrag från medel som disponerades av regeringen (dåvarande Utbildningsdepartementet, anslaget F 30, Bidrag till vissa arkiv). Från och med budgetåret 1988/89 är det Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv som förmedlar statsbidraget till Emigrantinstitutet (440 000 kronor för år 2000, anslaget F 1), vilket framgår av 16 § förordningen (1995:679) med instruktion för Riksarkivet och landsarkiven. Motionärerna anser att en återgång till den tidigare ordningen vore lämplig eftersom Svenska Emigrantinstitutets uppdrag, såsom det uttrycks i den bakomliggande stiftelsens ändamål, inte bara omfattar arkivverksamhet.

Utskottet vill med anledning av motionen redovisa följande. Institutet drivs av Stiftelsen Svenska Emigrantinstitutet vars ändamål är att befrämja kunskap om den svenska utvandringens historia och verka för forskning på detta område. I detta syfte har institutet att hålla arkiv, bibliotek och register över källmaterialet, samt att vårda och utveckla Utvandranas hus och dess samlingar. Institutet skall även arbeta för att svenska utvandrares ättlingar når fördjupad kontakt med sin ursprungliga hembygd. I samverkan med Växjö universitet skall Svenska Emigrantinstitutet vidare verka för forskning kring internationell migration. Att Svenska Emigrantinstitutet bedriver en verksamhet som staten har kunskap om och värdesätter, visar sig i att institutet sedan många år erhåller statsbidrag. I avvaktan på utredningen av arkivverksamhet finner inte utskottet anledning för riksdagen att ändra på den ordning för bidragsfördelningen som varit i bruk sedan budgetåret 1988/89, varför motionsyrkandena avstyrks.

Nya landsarkiv

I motionerna Kr246 (c) och Kr247 (s) önskar motionärerna att riksdagen uttalar sig för inrättande av nya landsarkiv i Växjö respektive Norrbotten.

Yrkanden om nya landsarkiv har vid ett antal tillfällen avstyrkts med hänvisning till Riksarkivets ansvar som sektorsmyndighet när det gäller att pla-

nera för nya landsarkiv (senast i bet. 1998/99:KrU4 s. 3). Utskottet står fast vid denna uppfattning och avstyrker sålunda motionerna Kr246 (c) och Kr247 (s).

1999/2000:KrU12

Frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR)

I motion Kr248 (s) framhålls vikten av fasta statliga anslag till Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR). I motion Kr249 (s) önskar motionärerna att riksdagen uttalar sig för ökad statlig medverkan i ett storskaligt digitaliseringsprojekt.

Motionärerna bakom Kr248 (s) anser att, eftersom tekniken med mikrofilm successivt kommer att behöva kompletteras med och ersättas av digitaliserade medier, måste rekryteringen av personal kunna tillfredsställa de nya krav på kompetens som IT-utvecklingen ställer. För att säkra en sådan övergång krävs bättre ekonomiska förutsättningar, och motionärerna anför sålunda att SVAR behöver ett fast statligt anslag om ca 10 miljoner kronor, exklusive lönebidragsanställningar.

I motion Kr249 (s) framhåller motionärerna att den digitala tekniken rätt tillämpad kan befrämja effektiviserad forskning och mer lättillgänglig samhällsinformation. Förutsatt att SVAR digitaliseras, skulle SVAR som informationsföretag ha goda möjligheter att dessutom bidra till den regionala utvecklingen i det egna länets glesbygdsområden. Motionärerna önskar se ökad statlig medverkan i det digitaliseringsprojekt som pågår sedan år 1996, och som i dag finansieras av Kramfors kommun, Länsstyrelsen i Västernorrlands län samt Riksarkivet genom SVAR.

Utskottet lämnade en ingående redovisning för SVAR:s verksamhet vid föregående riksmöte. Utskottet kan konstatera att SVAR utöver sin insats på kulturens område även har en avsevärd arbetsmarknads- och regionalpolitisk betydelse. Utskottet understryker att SVAR:s berättigande som arkivinstitution dock inte är avhängigt av dess goda effekter på arbetsmarknads- och regionalpolitikens område. Utskottet anser att arkivets fortsatta arbete med digitalisering är betydelsefullt, i synnerhet som det ökar tillgängligheten till arkivmaterial. Även regeringen framhåller det angelägna i att Riksarkivet också fortsättningsvis ger hög prioritet åt arbetet med digitalisering och informationsteknik inom det statliga arkivväsendet, och i regleringsbrevet finns angivet att Riksarkivets återrapporteringsansvar bl.a. omfattar arbetet med digitalisering (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 17 s. 98; Regleringsbrev för år 2000 s. 69).

SVAR är en byrå inom Riksarkivet, och det ankommer följaktligen på myndigheten att själv sköta avvägningen av resurser mellan de olika verksamhetsgrenarna, samt att fördela anslaget inom ramarna för tillgängliga resurser och enligt de mål för arkivverksamheten som antagits av riksdag och regering. (För en mera ingående beskrivning av SVAR:s verksamhet jämte dess förhållande till Riksarkivet, se bet. 1998/99:KrU4 s. 3). Av detta skäl avstyrker utskottet motionerna Kr248 (s) och Kr249 (s).

I motion Kr313 (kd) framhålls det angelägna i att den av regeringen aviserade utvärderingen av det statliga arkivväsendet snarast kommer till stånd (yrkande 3). Motionärerna pekar på arkivens omistliga roll för att vårda, bevara och tillgängliggöra det nationella kulturarvet samt behovet av en omfattande och oberoende utvärdering av det statliga arkivväsendet. Motionärerna uttrycker uppskattning för att regeringen insett detta behov, men anser samtidigt att senfärdigheten i behandlingen av frågan är anmärkningsvärd.

Under föregående riksmöte bedömde utskottet det som motiverat att regeringen överväger formerna för och omfattningen av en utredning av arkivverksamheten. I en skrivelse till regeringen år 1998 föreslog även Riksdagens revisorer (RR) att regeringen skulle ta initiativ till en mera omfattande granskning av arkivvården. I budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utgiftsområde 17 s. 99) anges att Regeringskansliet mot bakgrund av utskottets och RR:s synpunkter arbetar med att ta fram direktiv till en utvärdering av det statliga arkivväsendet. Enligt vad utskottet inhämtat från Kulturdepartementet kommer inte något beslut om direktiven att fattas före riksmötets slut sommaren 2000.

Arkivlagen har varit i kraft i snart nio år, och arkivens arbetssituation har förändrats, bl.a. beroende på den snabba tekniska utvecklingen och ökade mängder material, en utveckling som i grunden ändrar arkiveringens betingelser. Utskottet finner det därför mycket angeläget att den aviserade utredningen om arkivväsendet snarast påbörjas. Detta bör riksdagen med anledning av motion Kr313 (kd) yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet

I motion Kr314 (fp) föreslås att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett handlingsprogram för hur arkiven skall bli fullständiga då post går via e-post och stora mängder information dokumenteras elektroniskt (yrkande 11). Motionärerna påpekar att när en allt större del av det samtida informationsflödet, och därmed kulturarvet, finns i elektronisk form löper det risk att gå förlorat.

Utskottet vill med anledning av motionen anföra följande. Lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument (pliktexemplarslagen) har som ändamål att trygga svenskt kulturarvs bevarande för eftervärlden, samt att befrämja medborgarnas kunskap om sitt samhälle. Den lagstadgade leveransplikten omfattar den typ av elektroniska dokument som finns i fixerad form (t.ex. cd-rom, disketter, videogram och fonogram), men däremot inte information vilken görs tillgänglig via on-line-förbindelse (t.ex. e-post).

Problemet har tidigare uppmärksammats i motion 1994/95:Kr217 (s). Med anledning av denna tillstyrkte ett enhälligt kulturutskott förslaget om en förutsättningslös översyn av pliktexemplarslagen (bet. 1995/96:KrU4). Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 1995/96:60). År 1996 tillsatte regeringen en utredning med detta uppdrag. Utredningsförslaget "E-plikt. Att säkra det elektroniska kulturarvet" (SOU 1998:111) har remissbehandlats, och

remissvaren sammanställs för närvarande inom Utbildningsdepartementet. Enligt vad utskottet inhämtat från Utbildningsdepartementet kan förslag i frågan komma att läggas fram för riksdagen i anslutning till kommande forskningsproposition.

Senare års ökade möjligheter till digitalisering av material och motsvarande söksystem har väsentligt förbättrat tillgängligheten till arkivmaterial. Den snabba utvecklingen av elektronisk dokumentation och kommunikation kan dock medföra en risk för att en betydande del av det elektroniska kulturarvet går förlorat, vilket kräver skyndsamma åtgärder. I budgetpropositionen för år 2000 anger regeringen också arbetet med att utveckla den statliga arkivverksamheten för hantering av digitalt material som ett prioriterat område (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 17 s. 98). Av Riksarkivets årsredovisning för år 1998 framgår vidare att myndigheten genomför en rad projekt både vad avser digitalisering och bevarande. Enligt vad utskottet inhämtat har en projektgrupp tillskapats inom myndigheten, vars uppgift är att sörja för frågan om elektroniskt långsiktigt bevarande inom Arkivverket.

Med hänvisning till den snabba tekniska utvecklingen på området och risken för att oersättliga delar av kulturarvet skulle kunna gå förlorade, utgår utskottet från att beredningen av resultaten från E-pliktsutredningen påskynas, och självfallet även samordnas med det arbete som sker inom Riksarkivet. Mot bakgrund av att beredningen inte är slutförd avstyrks motion Kr314 (fp) yrkande 11.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *Svenska Emigrantinstitutet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Kr224,
2. beträffande *nya landsarkiv*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Kr246 och 1999/2000:Kr247,
res. 1 (c)
3. beträffande *frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR)*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Kr248 och 1999/2000:Kr249,
res. 2 (c)
4. beträffande *utvärdering av det statliga arkivväsendet*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Kr313 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
5. beträffande *frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Kr314 yrkande 11.
res. 3 (v, c, fp)

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

I beslutet har deltagit: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Agneta Ringman (s), Annika Nilsson (s), Charlotta L Bjälkebring (v), Lennart Fridén (m), Eva Arvidsson (s), Jan Backman (m), Paavo Vallius (s), Lars Wegendal (s), Peter Pedersen (v), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Ewa Larsson (mp), Birgitta Sellén (c), Lennart Kollmats (fp) och Anne-Katrine Dunker (m).

1. Nya landsarkiv (mom. 2)

Birgitta Sellén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Nya landsarkiv som börjar med ”Yrkanden om” och slutar med ”Kr247 (s)” bort ha följande lydelse:

Växjö uppfyller väl de kriterier för etablerande av landsarkiv som satts upp av Riksarkivet. Staden har ett universitet som genom sin omfattande utbildning inom historieämnet har stort behov av att ha arkivmaterial tillgängligt. Det offentliga materialet från Småland är i dag arkiverat vid Landsarkivet i Vadstena och genom bristande kommunikationer svårt att nå. Växjö är vidare residensstad och stiftsstad med ett mycket anrikt stifts- och landsbibliotek. Orten är centralt belägen i Småland, och i länet finns en väl utbyggd samverkan mellan olika arkivbildare i Kronobergs läns arkivförbund. I Växjö finns också Svenska Emigrantinstitutet.

Utskottet anser mot denna bakgrund att skälen för en etablering av ett landsarkiv i Växjö är mycket starka. Riksdagen bör med bifall till motion Kr246 (c) som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *nya landsarkiv*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Kr246 och med avslag på motion 1999/2000:Kr247 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR) (mom. 3)

Birgitta Sellén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR) som börjar med ”Utskottet lämnade” och slutar med ”Kr249 (s)” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med vad som anförts i motion Kr249 (s) att den digitala tekniken rätt tillämpad kan befrämja effektiviserad forskning och mer lättillgänglig samhällsinformation. Som digitaliserat företag skulle SVAR ha goda möjligheter att bidra till den regionala utvecklingen i det egna länets glesbygdsområden. Utskottet anser därför att det behövs en ökad statlig medverkan i det digitaliseringsprojekt som pågår inom SVAR sedan år 1996.

Utskottet anser att arkivets fortsatta arbete med digitalisering är betydelsefullt, i synnerhet som det ökar tillgängligheten till arkivmaterialet. Vad utskottet anfört om ökat stöd till SVAR:s digitalisering bör riksdagen med bifall till motion Kr249 (s) som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR)*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Kr249 och med avslag på motion 1999/2000:Kr248 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet (mom. 5)

Charlotta L Bjälkebring (v), Peter Pedersen (v), Birgitta Sellén (c) och Lennart Kollmats (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande under rubriken Frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Kr314 (fp) kommer väsentliga delar av kulturarvet att göras tillgängliga på elektroniska nätverk. Varje dag läggs nya delar till detta vårt gemensamma kulturarv, men den allt snabbare datoriseringen kan samtidigt vara ett hot. Skriftlig information försvinner genom att den endast hamnar i datorer via e-post, som sedan raderas. Ett tomrum i kulturarvet uppstår. Ett handlingsprogram för att minimera riskerna måste snarast tas fram.

Utskottet anser mot denna bakgrund att regeringen bör ta fram ett handlingsprogram för hur arkiven skall bli fullständiga då post går via e-post och information digitaliseras. Detta bör riksdagen med bifall till motion Kr314 (fp) yrkande 11 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet* att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Kr314 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Sammanfattning.....	1
Motioner	1
Utskottet	2
Svenska Emigrantinstitutet	2
Nya landsarkiv	2
Frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR)	3
Utvärdering av det statliga arkivväsendet	4
Frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet	4
Hemställan	5
Reservationer	7
1. Nya landsarkiv (mom. 2), (c).....	7
2. Frågor rörande Svensk arkivinformation i Ramsele (SVAR) (mom. 3), (c).....	7
3. Frågan om att säkra det elektroniska kulturarvet (mom. 5), (v, c, fp).....	8